

Posudek diplomové práce

Bc. Anna Lapková

PŘÍPAD NÁRODNÍ PARK KŘIVOKLÁTSKO

Případová studie

Fakulta humanitních studií University Karlovy

obor sociální a kulturní ekologie, 2022¹

Úvod

Důvody volby tématu jsou v případě této diplomové práce zřejmé a souvisejí s oborovým zájmem o místní společenství. **Bc. Anna Lapková** žije a také s rodiči hospodaří v obci Ryšín na pokraji chráněné krajinné oblasti (dále též CHKO) Křivoklátsko; má tedy autentický vztah jak ke krajinotvorným hospodářským profesím a svému domovskému prostředí, tak k ochraně přírody a krajiny. Téma je závažné a aktuální, protože více než deset let trvající proces přípravy vyhlášení Národního parku se právě nyní snad konečně blíží závěru. Dobrá volba pro obor sociální a kulturní ekologie i pro společnost.

1. Obsahová stránka

Práce má atypicky, ale vstřícně čtenáři předsunutý seznam zkratk (s drobnými chybami, např. „MaB – [Man and biosphere] – Člověk a příroda“, správně MaB – [Man and the Biosphere] – Člověk a biosféra, nebo výpadky: průměrný čtenář pravděpodobně tuší, co je CHKO (uvedeno), dovítí se, co je NPK, ale ani nadprůměrný neví, co je PUPFL [Pozemky určené k plnění funkcí lesa], oboje neuvedeno), není pak nutné v textu zkratky zavádět. Následuje, pravděpodobně ze stejného důvodu, opět atypicky Metodologie (správněji Metoda). Mírný systémový i pojmový zmatek začíná bodem 2.8 až po bod 2.9.7, kde autorka rozebírá konkrétní aktéry (zřejmě vztaženo k výběru vzorku), ale číslování svědčí o nevyjasnění pojmů veřejná a státní správa, samospráva (ale obsah přísl. kapitoly je, byv sestaven většinou z citací, vcelku správný), a hlavně konkrétní aktéři pod „Metodologii“ nepatří. Následuje očekávaná teoretická část práce, tentokrát logicky a slibně strukturovaná, a část empirická, kopírující všechny hlavní peripetie přípravy záměru a jeho projednávání. Teprve na konci oddílu je uvedena kapitola „Průběh výzkumu“, před Závěrem chybí Diskuse, jež sice není zcela povinná, ale projasnění plnění projektu i konfrontace celého procesu s teoretickými předpoklady by vyznění právě této práce prospěly. Svazek završují četné, poněkud chaoticky uspořádané přílohy (byť většinou v textu nevytěžené), a ve zvláštním svazku připojené řádné přepisy rozhovorů.

2. Práce s literaturou

Seznam literatury je poměrně obsáhlý a přehledně tříděný, naopak množství cizojazyčných titulů mohlo a mělo být mnohem větší. „Omluvou“ není česká tematika, teorie i metodologie je obecná. Namísto toho i zdánlivě anglický text je doprovázen poznámkou o českém překladu a v textu DP je autor citován „dvojmo (Dudley 2008, 2013), přičemž text z roku 2013 není citován vůbec, pouze text z roku 2008, resp. český překlad Petra Rotha. Některé kapitoly pěkně rámuji celkem dobře vybraná motta (zde nepřesnost zdrojování tolik nevadí).

¹ Správná datace je 2023 (přesně 1. ledna 2023).

Z teoretické části je asi nejlépe zpracovaná část věnovaná popisu zájmového území, kde autorka nejen pracuje s relevantními zdroji, ale prokazuje i vlastní výbornou znalost prostředí.

Jinak však na nedostatečné a nepřesné zdrojování, neuvedení zdrojů v seznamu literatury nebo přímou plagiaci naráží čtenář od prvních odstavců. Již tvrzení o ochraně přírody na str. 14 jsou přinejmenším zmatečná. Autorka má zřejmě na mysli dokument Evropské unie Ochrana přírody – strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030, ale v seznamu literatury uvádí jen poněkud záhadně zpracovanou položku „MZP. 2016. In: Mach, J., Pojer, F., Plesník, J., Hošek, M., Dušek, J., Trubačiková, R. (eds.) *Strategie ochrany biologické rozmanitosti České republiky 2016-2025*. 136. ISBN: 978-80-7212-609-5. [online] [cit. 2022-05-13]. Dostupné z: na [https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/4A46CA81084E521FC1258050002DAE0C/\\$file/SOBR_2016_web.pdf](https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/4A46CA81084E521FC1258050002DAE0C/$file/SOBR_2016_web.pdf).“ Vysvětlení spočívá v rozhovoru s relevantním zdrojem Michaellem Hoškem, jehož výklad autorka špatně pochopila (jedná se o legislativní – smluvní propojení *evropských* ZCHÚ pro dosažení větší, síťové jednoty po vzoru systému Natura 2000). Podobně citace *definice* ochrany přírody ze sekundárního zdroje (Prezentace IR) je zbytečná, primární *anglický* zdroj je dostupný.

Některé parafráze jsou přinejmenším nepřesné a není uveden přesný zdroj: „Ivan Rynda definuje stakeholdera jako konkrétního aktéra v určité situaci, který v něj má „stake“, tedy hmotný zájem nebo podíl.“ – není zřejmé, co znamená „mít v něj „stake“, jistě nejde jen o „hmotný zájem“ (ostatně, co to je?) atd. Podobně k *obecným* pravomocím AOPK nepatří jen regionální pracoviště Střední Čechy (– ke Křivoklátsku), ale celkem 14 regionálních pracovišť; plány péče se nezpracovávají jen pro MZCHÚ, ale pro všechna ZCHÚ atd. atd. Nepřesností je větší množství a jsou zaviněny někde jen nepřesnou formulací, jindy neporozuměním, nezalostí, nedbalostí („příroda a její složky“ [31]); svérázný výklad ekologické a environmentální ekonomie na str. 33). „I tato definice přesně nezahrnuje specificky všechny roviny UR (environmentální, hospodářská, sociální a lidská), jak uvádí Ivan Rynda (2005). Nejenže IR nikde tyto roviny neuvádí, protože vždy používá slova „ekonomická“ a „sociopolitická“, resp. „socio-politická“, což je důležité právě proto, že oproti běžnému pojetí odděluje z obecné roviny sociální specificky rovinu *společnosti* a rovinu *individuální*, tedy *lidskou*, ale uvedený článek na daném místě neexistuje, protože autorka z neznámých důvodů nebo neznámým mechanismem počestila slovenské periodikum (srv. RYNDA, IVAN. 2005. Udržitelný rozvoj, jeho ohrožení a kvalita života, Životní prostředí, Revue pro teorii a starostlivost o životní prostředí 6/2005, str. 324–328. vs. Životné prostredie, Revue pro teorii a starostlivost o životné prostredie 6/2005, str. 324–328, ISSN 0044-4863. V textu práce se opakovaně objevuje výraz „globálně životodárné biosférické systémy“ místo „globální“, atd. atd.

Chyb, nedostatků, nepřesností a poklesků v citacích, parafrázích a interpretaci je mnohem víc a není zde pro ně dostatek prostoru.

Slabou náplastí je snaha o využití „šedých zdrojů“ včetně přednášek a prezentací z výuky oboru.

3. Formální stránka

Přesný rozsah práce nebylo možné ověřit, protože přes několikeré naléhání nebyla diplomantka schopná doručit verzi ve Wordu (což také ztížilo a prodloužilo práci na posudku), nicméně s jistotou splňuje nároky na magisterskou diplomovou práci.

Namátkové příklady velkého množství chyb:

překlepy:

„ze dvou částí“ (Abstrakt); „dotřené obce“ (str. 13); „V prosinci 1992 se zpracoval kolektiv...“ (str. 82; „Ministerstvo Životního prostředí“ (str. 25); „prvního prezidenta T. G. Marasaryka“ (str. 79) – asi jde o překlep; „Josefa Vavroušky (1994) (str. 33) - asi nejde o překlep, ale o smutnou neznalost.

mluvnice:

„ochrany ve vymezeném území“ (str. 19);

„vybírala jsem osoby tak, aby byli v případě angažování“ (str. 20)

„Tyto přepisy posloužili ke kódování“ (str. 24)

„Záměr vyhlášení NP Křivoklátsko bylo projednáváno i se zástupci Plzeňského kraje a točenými obcemi ležícími v Plzeňském kraji“ (str. 28)

„čerpáním speciálních dotací“ (str. 29); „v českých zemí“ (str. 31)

„předcházeli tři konference“ (str. 29)

„Tuto metodu vyvinuly v osmdesátých letech angličtí výzkumníci Ritchie a Spencer (1994)“ (str. 23; totožná informace byla uvedena bez hrubé chyby již o stránku dříve)

„oblasti vědy, které se proto začali...“ (str. 33)

styl a syntax:

„Cením si jeho věnovanému času a trpělivosti, nad poskytováním podnětných připomínek v rámci nápomocných konzultací.“ (Poděkování); „více jak 10 let“ (str. 15); „nedbající ohled na generace budoucích“ (str. 31); „Dle úvah lesnické správy se nedá hovořit o původní lesy“ (str. 147); „Ministerstvo pracovalo s dvěma varianty novely zákona o národních parcích s rozdílem, zda bude s již existujícími čtyřmi NP zahrnuto i Křivoklátsko.“ (str. 96); „Zpráva uvádí 16 % převedení nejcennější části stávající CHKO Křivoklátsko.“ (str. 108).

typografie:

Práce je zpracována standardně, ve srovnání s jinými prohršky je nerozlišení znaků pomlčka – spojovník nebo chybné psaní uvozovek marginální.

Celkově: práce je mluvnický i stylistický průměr (tedy i pod současným pokleslým průměrem).

4. Celkové hodnocení

Práce se hodnotí velmi těžko; nejprve tedy spíše chronologicky.

V úvodu autorka přes často nešťastné formulace prokazuje znalost klíčových pojmů z oblasti ochrany přírody a krajiny a porozumění základním paradigmatickým střetům, o něž ve sporu jde. Nedokáže je však uplatnit v interpretaci pracně získaných dat (viz komentář ke kapitole Závěr).

Úvodem metodologické kapitoly autorka spíše seznamuje s rozvržením textu práce, dále celkem svědomitě a s hojnými odkazy charakterizuje formu případové studie a její typy, pod něž lze její postupy zařadit. Výzkumné otázky na str. 19 jsou jakýmsi hybridem mezi skutečnými výzkumnými otázkami a strukturou výzkumného rozhovoru. Ta je v textu uvedena jen jedna, ačkoli autorka signalizuje, že rozhovor s experty se výrazně liší od rozhovoru s laiky (v přírodovědných oborech a v ochraně přírody a krajiny). Autorka se zřejmě neobtěžovala důsledným promyšlením všech CO potřebují zjistit vs. JAK se na to zeptat. Na řadu klíčových témat proto vůbec nedojde. Chybou jsou tedy zbytečné návodné

informace nebo návodné otázky (už uvedení studijního oboru; ekosystém vs. proces): vhodné jen pro úředníka MŽP..., ale nedoví se nic hlubšího o znalostech a přístupu respondentů, již nejsou přírodovědci nebo ochranáři. V Přílohách je uveden velmi podrobný formulář informovaného souhlasu. V rozporu s tvrzením autorky o jeho podpisu všemi respondenty a dohodě o míře anonymizace jsou nakonec všichni respondenti jednotně překřtěni, přičemž čtenář nemusí být příliš velkým znalcem problematiky, aby odkryl jejich identitu i bez charakteristik uvedených na str. 147. (Šlo o vlastní rozhodnutí autorky?)

Velmi často se v teoretické i empirické části práce projevuje pojmový zmatek: „Důležitým tématem ve vnímání sporu a jeho účastníků je zařazení jejich vlastních pozic v konfliktu. Prostor, kde se aktéři navzájem rozřazují na „my“ a „oni“ můžeme označit za společenství. (sic!) Zygmunt Bauman píše ve svém díle *Myslet sociologicky* o společenství, ve kterém jeho členové sdílejí nějakou duchovní jednotu, jejíž podstatou je schopnost a odhodlání dospět ke společnému cíli – ke shodě.“ (zvýr. IR); a následují další záhadovité věty typu: „Takové skupiny se nazývají organizacemi, kde typickým jejím rysem jsou výstupy členů z pohledu, jaké zastávají role.“ vč. mluvnických chyb: čím *jejím?* atd.

V textu se inseruje užitečná časová osa, ale nevím, co jí autorka míní (v Adobe Reader jsem ji nenašel). Sama autorka časovou následnost nebo logiku událostí příliš nerespektuje. Např. na straně 81 jsou uvedeny důležité zdrojové dokumenty v záhadném pořadí, ale chybí jedny ze základních, totiž Státní programy ochrany přírody a krajiny, které pak (alespoň z roku 1998) v textu uvedeny jsou, ne však v seznamu literatury, kde je naopak program pro léta 2020–25. Podobně chybí další tituly, vedle diplomových prací např. Bolis a kol. 2014 (??).

Někdy je do jediné krátké věty kumulováno hned několik chyb věcných (působnost), stylistických i mluvnických: „Kraj je nadřízený, respektive odvolací orgán, v některých ustanovení přenesené výkonosti státní správy, ale coby do rozhodnutí územních samospráv nadřízený není.“ (str. 28)

Celkem zdařilý a osobitý (!) je výklad trvale udržitelného rozvoje od etymologie až po genezi; ovšem opět až na řadu obvyklých nepřesností (např. v roce 1732, který autorka uvádí jako rok vydání opus magnum von Carlowitze Sylvicultura oeconomica, byl Hans Carl už 18 let mrtev (správné datum je 1713).

Příklad nedostatečné triangulace: na str. 82 v rozhovoru Úředník MŽP tvrdí, že záměr vyhlášení Křivoklátska jako národního parku je uveden již ve státním programu ochrany přírody a krajiny: jde tedy přímo o pokyn výzkumníci, aby informaci ověřila. SPOPaK z roku 1998 se pak v textu objeví, ale jednak je zřejmě parafrázován jen nepřímou, z neznámých zdrojů, jednak není uveden v Literatuře (tam je jen program na léta 2020–25). Pro zřízení Lesnického parku i celkovou situaci při vyhlášení národního parku je velmi důležitý *Oblastní plán rozvoje lesů*, který jsem nakonec v seznamu literatury objevil, ale v textu se s ním nijak npracuje (ÚHUL. 2021. Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem. *Oblastní plán rozvoje lesů. Přírodní lesní oblast 8 – Křivoklátsko a Český kras*. [online]. [cit. 2022-010-03] Dostupné z: <https://www.uhul.cz/nase-cinnost/prirodni-lesni-oblast-c-8-krivoklatsko-a-cesky-kras/>)

Ke klíčové kapitole Závěr. Důležitá není ani tak shoda na kvalitě území (jak autorka zmiňuje), ta bývá v podobných případech téměř úplná. Spor se vede o využití území, kde hrají roli i komerční nebo legitimní rozvojové zájmy, a v případě Křivoklátska o nic menšího, než je „původce“ kvality, jímž je podle názoru přírodovědců a ochranářů prostě příroda, zatímco podle lesníků jejich pěstební činnost (a mají někdy i část pravdy, za všechny příklady např. dubohabřiny). Autorka tento názor nepodceňuje, uvádí výslovně, že v průběhu výzkumu mu začala rozumět, ale nedokáže správně a do hloubky vytěžit vlastní, velmi pracně a záslužně

sebraný materiál. Např. na straně 83 Lesník 3 (pravděpodobně jeden z Miroslavů Pechů) říká, že „*ty ukázky jsou lesnicky natolik zajímavý a cenný že by si zasloužily spíš titul národní lesnický park než národní park.*“ a do jisté míry tak vznik Lesnického parku Křivoklátsko legitimizuje, ovšem jako jakési přírodní muzeum lesnictví a (tradičních, rigidních lesnických profesních postupů. Dochází tak k „čelnímu střetu“ procesy × ekosystémy, spontánní sukcesní vývoj × (nutno říci, že citlivá) lesnická činnost a trvalý management.

Chybí jednoduchý rozbor a následně seznam nejdůležitějších důvodů, které vedly k dosavadnímu nevyhlášení NPK, úvaha nad časo-prostorovými důvody a hledisky, jež autorka sice inzeruje, ale neuplatňuje (např. kdy byl záměr ne/projednáno se zastupitelstvy), dále nedocenění skrytého zájmu myslivosti, politické ingerence odjinud (Šumava – Antonín Schubert). V samotných rozhovorech (i v dokumentech a v triangulaci, kdyby byla náležitá) je přitom ukryt velmi zajímavý datový materiál (za všechny příklady taktizování při zásadní novelizaci zákona č. 114/1992 Sb., a úvaha, zda zařadit i NP Křivoklátsko, ev. Velký kotel).

Klady práce, záměrně řazené na konec.

Autorka zasluhuje ocenění za velmi pracné získání poměrně ojedinělého souboru dat od dokumentů až po rozhovory. Autorčino úsilí provázela i pečlivá denní práce (lze-li z textu soudit): např. doslovný přepis rozhovoru doplněný vždy komentáři z výzkumného deníku, redigovaný přepis apod.

Autorka dovede někdy naslouchat i číst citlivě, viz např. poznámka pod čarou č. 47 na straně 102.

Autorka viditelně vyvinula velké úsilí, aby do problematiky pronikla, a byla schopna, jak i výslovně v textu uvádí, reflektovat svou výchozí pozici i její nevyhnutelné změny.

Otázky pro obhajobu:

1. Jaké jsou hlavní rozdíly v názorech jednotlivých skupin aktérů na vyhlášení NPK?
2. Jaké jsou hlavní důvody současného (dosud?) nevyhlášení NPK?
3. Které diplomové práce (příp. další zdroje) použila diplomatka pro inspiraci a které přímo pro podobu výsledného textu? Proč nejsou uvedeny v seznamu literatury? Jaký je názor diplomantky na obsah a význam čestného prohlášení?

Po nelehkém zvážení všech výše uvedených kladů i nedostatků práce doporučuji její projednání u obhajoby. Po věcné, obsahové stránce navrhuji hodnocení dobře v rozsahu 5 až 7 bodů; etické aspekty musí zhodnotit komise, obě stránky věci pak samozřejmě se zásadním přihlédnutím k výkonu u obhajoby.

Strašnice 28. ledna 2023

PhDr. Ivan Rynda

Dodatek: dílčí podklady pro diplomantku k obhajobě a komisi k posouzení etických aspektů

Již úvodní Prohlášení vzbudí pochybnosti o tom, zda mu autorka porozuměla a zda respektovala etické zásady vědecké práce:

„Prohlášení
Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila pouze uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a v elektronické databázi vysokoškolských kvalifikačních prací a v souladu s autorským právem používána ke studijním účelům. Zároveň potvrzuji, že tato práce nebyla použita ku získání jiného než akademického titulu.“

namísto Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

Standardní úvodní Prohlášení:

Poděkování vedoucímu DP je platné jen z poloviny. Diplomantce jsem se intenzivně a systematicky věnoval včetně vybízení ke konzultacím, často až dvouhodinovým a velmi detailním, často distančním, abych jí práci usnadnil. Přes veškeré úsilí se jí nepodařilo práci v červnovém termínu odevzdat a od té doby se nepřihlásila. Na základě mailu adresovaného tajemníkovi oboru jsem zjistil, že se chystá práci odevzdat, a jeho prostřednictvím jsem ji upozornil, že práci není možné bez zásadních konzultací úspěšně dokončit. Od 10. prosince jsem se pokoušel práci konzultovat, ale z dotazů diplomantky jsem zjistil, že doznala změn. Text se mi ani po opakovaných pokusech nepodařilo získat: soubory zaslané (4–5x) nebylo možné otevřít. Posléze byl doručen soubor údajně přeposlaný kolegou (?), v režimu Revize a s četnými poznámkami. Posudek nicméně samozřejmě hodnotí výslednou podobu textu tak, jak byl uložen do SIS, bez přihlídnutí k etickým aspektům. Jejich posouzení ponechávám na komisi na základě odpovědi diplomantky u obhajoby.

Podklady k původnosti práce (příklady):

„Všechna nashromážděná data od respondentů byla podrobena rámcové analýze.“ (Abstrakt)

„Samozřejmě, že byla podrobena analýze. Ale jaké analýze. Přidej před to nějaké přídavné jméno.“

Pavel Čejka 11. prosince 2022

„Polostrukturovaný rozhovor

V rámci rozhovorů, které jsem pořizovala s respondenty, byly otázky koncipovány do určitých tematických celků. Znamená to, že jsem nepokládala otázky přesně, jak jsem si dopředu stanovila přísně hierarchicky, ale snažila jsem se flexibilně reagovat na konkrétní situaci daného informátora a nepokládat otázky, které by mohly narušit spontánnost konkrétního rozhovoru. Zároveň jsem však stále měla na paměti, co s informátory chci probrat a kam svými otázkami směřuji.“ (posuzovaná práce, str. 22)

„V rámci rozhovorů, které jsem pořizovala s informátory, byly otázky koncipovány do určitých tematických celků. Po úvodních obecných otázkách, které měly za cíl rozmluvit daného informátora, následovaly otázky, které byly již úžeji zaměřené a ke kterým jsme se během rozhovoru s dotazovaným postupně dostávali.

V průběhu každého rozhovoru jsem se snažila flexibilně reagovat na konkrétní situaci a daného informátora a nepokládat otázky přísně hierarchicky (tedy v pořadí, ve kterém jsem je měla předem připravené). Cílem tohoto postupu bylo nenarušit spontánnost konkrétního rozhovoru, zároveň jsem však stále měla na paměti, co s informátory chci probrat a kam svými otázkami směřuji.“ (str. 45)

FRYČOVÁ, EVA. 2022. *Fenomén Parukářka*. 1. vyd. Praha, FHS UK: diplomová práce.

Některé diplomové práce autorka řádně cituje a uvádí v seznamu literatury (Skopec), jiné, jak doloženo, nikoli.

Stylistická úroveň textu kolísá a mění se natolik výrazně, že je záhy patrné, že se nejedná o dílo jednoho autora, resp. některé pasáže jsou bez uvedení zdroje nebo uvozovek opsané, jiné někdo jiný redigoval.